

## Bölüm 14

# ULUSLARARASI İLİŞKİLERDE YAŞANAN DEĞİŞİMİN TÜRKİYE’DE SİVİL-ASKER İLİŞKİSİNİN TEMEL DİNAMİKLERİNE ETKİSİ

Tacettin Gökhan ÖZÇELİK<sup>1</sup> Rüştü Salim Savaş BİÇER<sup>2</sup>

### Giriş

İçinde yaşadığımız dönemde küreselleşme kavramı siyasal ve toplumsal hayatın tüm alanlarında belirleyici unsur olarak ortaya çıkmakta ve gerek uluslararası düzeni gerekse ülkelerin geleneksel yapılarını değiştirmektedir. Türkiye açısından konuyu ele aldığımızda ulus devlet yapısı altında kurulan Cumhuriyetin kurucu öğelerinden biri olan ordu kavramı 2000’li yıllara gelindiğinde aşınarak sınırların ortadan kalktığı güvenlik tanımının yeniden yapılarak güç ve iktidar alanlarının yeniden belirlendiği bir döneme işaret etmektedir.

Uluslararası düzende dönüşümlerin yaşandığı böyle bir dönemde sivil-asker ilişkilerinin demokratik ve aynı zamanda ülkenin bekasında sorun yaratmayacak şekilde dengeli olarak sağlanması hayati önemi haizdir.

Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluş aşamasından itibaren ulus devlet yapısının kurucusu ve koruyucusu olan ordu, sadece vatanın değil aynı zamanda rejimin de hamisi konumunu 2000’li yıllara kadar devam ettirmiştir. Türkiye’de milliyetçiliğin temel nüveleri incelendiğinde “ordu millet” kavramının Türk toplum yapısı içinde önemli bir yer işgal ettiğini görmekteyiz. Otuzlu yıllarda geliştirilen Türk Tarih Tezinde askerlik, Türk kültürünün bir uzantısı olarak, kültürel ve ırkı özellikleri arasında ayrıcalıklı bir konuma oturtulmuş ve “Her Türk Asker Doğar” anlayışıyla da kültürün gururla taşınan bir vasfı haline getirilmiştir. (Altınay & Bora, 2008: 140-142) Askerin getirildiği/yüklendiği bu konum iki binli yıllardan itibaren değişmeye başlamıştır.

Modern Türkiye’nin bürokratik ve toplumsal atası olan Osmanlı’da modernleşmenin temel dinamiği “apolejetik” denilen, Batılı kültür ve medeniyet savaşına karşı İslam’ı savunma çabası sonucu ortaya çıkmıştır. 19 ncü yüzyılda Osmanlı için birincil kaygı mülkün bekası olmuş ve pragmatik zihniyetli bürokratlar, hızlanan ve değişen tarih kavramı içerisinde imparatorluğun bekası için acilen reformlara girişmişlerdir. Normal şartlar altında gerçekleşmesi uzun zaman alacak dönüşümler ölümcül bir rekabet karşısında beka güdüsüyle kısa bir zaman içinde gerçekleştirilmeye çalışıl-

<sup>1</sup>Dr. Öğr. Üyesi Tacettin Gökhan Özçelik, Nişantaşı Üniversitesi İktisadi İdari ve Sosyal Bilimler

<sup>2</sup>Dr. Öğr. Üyesi Rüştü Salim Savaş Biçer, Nişantaşı Üniversitesi İktisadi İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi, savas.bicer@nisantasi.edu.tr, ORCID ID: 0000-0001-6318-9814

## Kaynaklar

- Ahmad, F.(2015). *Modern Türkiye'nin Oluşumu*, İstanbul,Kaynak Yayınları.
- Akay, H. (2011)Türkiye'de Asker-Sivil İlişkileri: 2000-2011 Dönemine İlişkin Bir Değerlendirme, (03/06/2018, tarihinde [www.hyd.org.tr/attachments/article/123/asker\\_sivil\\_hale\\_akay.pdf](http://www.hyd.org.tr/attachments/article/123/asker_sivil_hale_akay.pdf)adresinden ulaşılmıştır)
- Akıncı, A. (2014). Türkiye'nin Darbe Geleneği: 1960 ve 1971 Müdahaleleri, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi, Nisan, 9(1)*, s. 55-72.
- Akyürek, S. vd. (2014), *Sivil Asker İlişkileri ve Ordu Toplum Mesafesi*(Birinci Baskı). Ankara, Bilgesam Yayınları.
- Alkan, H. 15 Temmuz'u Anlamak, Parametreler ve Sonuçlar, *Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi, Güz/2016/Sayı 79*,ss. 253-272.
- Altınay, A. G. Bora E. (2008). *Ordu, Militarizm ve Milliyetçilik, Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce, Milliyetçilik, Cilt 4* (8nci Baskı). İletişim Yayınları, ss. 140-154.
- Avrupa Toplulukları Komisyonu(2009)2009Yılı Türkiye İlerleme Raporu. Brüksel.
- Bayramoğlu, A. (2010). Türkiye Siyasi Sisteminde Ordunun Rolü, Devlet Geleneği, Geleceğe Dair Genel Çerçeve, Nihal Boztekin (Ed.)*Türkiye Siyasetinde Ordunun Rolü – Asker-Sivil İlişkiler, Güvenlik Sektörü ve Sivil Denetimi*çinde (s. 11-17)İstanbul, HeinrichBöllStiftung Derneği Türkiye Temsilciliği.
- Bayramoğlu A. (2017). Asker ve Siyaset, Ahmet İnsel& Ali Bayramoğlu (Ed.), *Bir Zümre, Bir Parti Türkiye'de Ordu*çinde (s. 59-118)İstanbul,Birikim Kitapları
- Biçer, R. S. S.(2017).27 Mayıs 1960 Askeri Darbesi ve Sonrasındaki Askeri Müdahaleler İle 15 Temmuz 2016 Darbe Girişiminin Sebep Sonuç Planlama ve İcralarının Mukayeseli Analizi, *Bilge Strateji, Cilt 9, Sayı 17, Güz*, s. 13-32.
- Dinler, D. (2009). Türkiye'de Güçlü Devlet Tezinin Eleştirisi,*Praksis Dergisi, Kış-Bahar*, s. 17-54.
- Gencer, B. (2012),İslam'da Modernleşme 1839-1939 (2nci Baskı), Doğu Batı Yayınları, Ankara.
- Gürsoy, Y. (2012), *Türkiye'de Sivil-Asker İlişkilerinin Dönüşümü*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Gürsoy, Y. (2014). Türkiye'de Sivil-Asker İlişkilerinin Dönüşümünün Sebepleri, *Uluslararası İlişkiler, Cilt 11, Sayı 43, Güz*, s. 157-180.
- Huntington, S. P. (2006), *Asker ve Devlet, Sivil-Asker İlişkilerinin Kuram ve Siyaseti* (2nci Baskı), İstanbul, Salyangoz Yayınları.
- Kartal, Ç. (2018), *Küreselleşme Sürecinde Devlet ve Ordu İlişkileri* (Birinci Baskı), Galeati Yayıncılık.
- Keyman, F. (1998). Kamusal Alan ve "Cumhuriyetçi Liberalizm" Türkiye'de Demokrasi Sorunu, *Doğu-Batı Düşünce Dergisi*Yıl: 2, Sayı: 5, Kasım, Aralık, Ocak(3. Baskı), s. 63-80.
- Keyman, F. vd. (2017).*15 Temmuz'dan 15 Ay Sonra: Ordunun Reformu Devletin Dönüşümü*, İstanbul Politikalar Merkezi, Sabancı Üniversitesi
- Korkut, L. (2016). Karşılaştırmalı Hukuk Bakış Açısıyla 1982 Anayasasında Silahlı Kuvvetlerin Yürütme ve Yargı Tarafından Denetimi, İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt III, Sayı 1, Bahar, s. 5-49.
- Meşe, O. (2017).*Sivil-Asker İlişkilerinin Demokratikleşmesi*, İstanbul,Nobel Yayınevi Bilimsel Eserler.
- Serra, N. (2011).*Demokratikleşme Sürecinde Ordu. Silahlı Kuvvetlerin Demokratik Reformu Üzerine Düşünceler*, İstanbul, İletişim Yayınları.